

Катерина ПЕТРОВА

(Запоріжжя, Україна)

УДК: 930.2: 070.481 (477.64) "19"

**“Александровские новости” як джерело
з історії благодійності м. Олександрівська
Катеринославської губернії початку ХХ ст.**

Газета “Александровские новости” є унікальним представником провінційної преси. Будучи складовою преси Російської імперії, дана газета має свої специфічні риси, пов’язані з розвитком регіону. Як елемент системи періодики регіону, вона відбиває його духовні та культурні зв’язки. Своє місце серед публікацій даної газети посідає питання благодійності, представлене публікаціями стосовно діяльності благодійних установ та організацій.

До історії преси Катеринославської губернії зверталися: одеська дослідниця І. С. Гребцова [40], досліджуючи формування періодичної преси південного степового регіону Російської імперії; запорізька дослідниця Д. З. Аванесян [38], предметом вивчення якої стала газета “Екатеринославские губерньские ведомости”. Безпосередньо газети Олександрівська потрапили в поле досліджень філологів: київської дослідниці О. Д. Школьної [42], яка присвятила свої дослідження пресі Катеринославщини, та запорізьких – І. Герман [39], Т. Хітрової [41].

Мета статті – прослідкувати історію благодійності м. Олександрівська Катеринославської губернії на матеріалах газети “Александровские новости”.

Предметом даного дослідження є комплекс публікацій на сторінках газети “Александровские новости”, які відбивають історію благодійності м. Олександрівська. Об’єктом дослідження є газета “Александровские новости” за 1910 – 1912 рр. У статті поставлено завдання провести суцільну евристику публікацій газети “Александровские новости” щодо відображення історії благодійності м. Олександрівська Катеринославської губернії.

Формування преси нерозривно пов’язане з історико-культурними умовами розвитку краю. Багато вільних земель, сприятливий ґрунт та клімат – все це диктувало зайняття сільським господарством, а багатство земельних надр – промисловістю. Таким чином, в регіоні активно розвивались промисловість, сільське господарство, проте страждала культура. Так, за словами запорізької дослідниці Т. Хітрової, край не прославився видатними художниками, письменниками, архітекторами, проте мав видатних педагогів та істориків, які склали потужний осередок, що міг конкурувати з іншими по всій Російській імперії [41, с. 23]. Все це вплинуло на розвиток періодичної преси на півдні України, та в Олександрівську зокрема.

Як зазначає О. Школьна, до 1917 р. у Олександрівську виходило 23 видання [42, с. 56], одним з яких стала заснована у травні 1910 р. газета “Александровские новости”. Засновником та одночасно редактором і видавцем газети з часу її заснування став Абрам Борисович Шрайбер, який пізніше вигідно продав газету. Така практика була вже знайома А. Шрайберу, він був редактором та видцем найпотужнішої газети Бердянського повіту “Бердянские новости”, що виходила з

28 лютого 1910 р. Вже через півроку газета “Бердянские новости” стала популярною, виходила щоденно і у такому форматі проіснувала до 1917 р. Проте А. Шрайбер продав її, як і пізніше “Александровские новости”. Т. Хітрова висловлює думку, що для А. Шрайбера такі маніпуляції були джерелом прибутку [41, с. 27]. Таким чином, з січня 1912 р. редактором “Александровских новостей” став А. І. Шиндельман (Яким Кримський), а видавцем – Л. В. Шпрехер [30, с. 2].

Перший номер газети “Александровские новости” побачив світ 2 травня 1910 р. Було зазначено, що газета є політичною, суспільною, науково-літературною та торгово-промисловою. Планувалося, що газета виходитиме щоденно, проте тимчасово виходила три рази на тиждень: у середу, п’ятницю та неділю. Показовим було, що у кожному номері у рубриці “Местная хроника” повідомлялося, коли вийде наступний номер газети.

У першій статті “От редакции” першого номеру “Александровских новостей” редакція пояснювала читачам напрямок роботи газети, мету, яку ставила перед собою. В цій же статті наголошувалося, що редакція “на глухо и на крепко запирается от дешевой, обывательской сплетни” [1, с. 2]. Проте, порушила свою обіцянку вже у № 108, в якому запровадила рубрику “О чем говорят”, де, як раз, і зазначалася непідтверджена інформація, тобто чутки [8, с. 3].

Як зазначала сама редакція, кореспонденти “Александровских новостей” знаходилися не лише в Олександрівську, а і у всіх містах Катеринославської губернії. Більшість авторів використовували псевдоніми: ініціали – Н.З., скорочення – Е-зрас, вигадані – дядя Савва тощо. Проте, через недостатню увагу дослідників до преси Олександрівська та відсутність історичних праць з цього питання, не має змоги визначити, хто саме приховувався за тим чи іншим псевдонімом. Відомим автором “Александровских новостей” був Яким Кримський.

Інформацію про благодійність знаходимо у наступних рубриках. Рубрика “Местная хроника” подає лише короткі відомості з благодійної справи. Ці повідомлення стосувалися окремих пожег, повідомлень про збори благодійних організацій. Газета містила також окремі статті, що характеризували діяльність певної благодійної установи. Відмінною рисою газети “Александровские новости” було обговорення питань благодійності у формі фейлетону. Такий вид повідомлення про благодійність є дуже цінним, оскільки не лише розкриває діяльність певної установи, але і подає думку автора, що відображає думку частини суспільства, з цього приводу.

Щодо тематичного забарвлення газети “Александровские новости” у напрямку благодійності, то підвищеною увагою преси користувалися: хутір глухонімих, Товариство допомоги бідним євреям ремісникам, Дамський благодійний кружок та акція “Біла квітка”. Вперше хутір глухонімих згадується на сторінках видання у зв’язку з питанням щодо виділення землі для хутору. Редакція, намагаючись привернути увагу до хутірських проблем, вирішила розкрити історію цього питання з самого початку.

Справа була у тому, що після будівництва на хуторі машинобудівного заводу, що отримав назву Марїнського, постало питання про необхідність житлових приміщень для робітників та адміністрації заводу. Перше клопотання про продаж землі Олександрівський відділ піклування про глухонімих подав ще на початку вересня 1909 р. Проте, біля 3 місяців воно, навіть, не виносилося на розгляд. А коли все ж відбулося обговорення цього питання, воно, як не дивно (адже клопотанню сприяв сам міський голова), викликало багато заперечень. Міська дума більше схилилася до оренди ділянки, але аж ніяк не її продажу. Вагання були

